ELŐSZÓ

A vidéki térségek adottságainak és belső erőforrásokat is hasznosító fejlesztési lehetőségeinek az előtérbe kerülése nyomán egyre szélesebb körben nyer teret az a vélemény, hogy a pozitív irányú változások kulcstényezője a tudástranszfer. Különösen abban az esetben, ha az adott térségben a lakosság agrárérintettsége magas, az agrárinnováció feltételei pedig a térségben hiányoznak. Nincsen másként ez a félperiferikus helyzetű székelyföldi térség esetében sem. Bár az elmúlt három évtized során viszonylag sok kisebb-nagyobb kísérlet, kezdeményezés, akció, program zajlott, amelyek együttese egyfajta térségbe irányuló tudástranszfer folyamatnak is nevezhető, a kezdeményezések mögött csak kevés esetben állt térségi léptékű stratégia elképzelés, helyzetfeltárás vagy hatásvizsgálat. A kezdeményezések döntő többsége szűkebb körű vagy alkalmi/eseti program volt, kevés példát tudunk felhozni olyan kezdeményezésre, amely a tudástranszfer folyamatot több szinten, holisztikus igénnyel működtette. Természetesen többféle tényező is közrejátszott abban hogy az agrárinnováció – az elért eredmények ellenére – a térségben ma is tulajdonképpen az alapoknál tart. Ezek a tényezők olyan térségi adottságok, amelyek behatárolják az egyébként jószándékú és szakszerű külső kezdeményezések mozgásterét.

Csak példaként említjük azt, hogy az agrárinnovációnak nincsenek térségi hagyományai, tapasztalatai, rutinjai. A rendszerváltás előtti időszakban a szocialista tervgazdálkodás idején (téesz-ek, állami gazdaságok keretében) az agrármérnökök egyébként szűk csoportja képviselte a nagyüzemi termelés technológiáját, amely a térség lakosságához nem jutott el. Ez a szakmai tudás a téesz-ek megszüntetése, a szétaprózott családi földtulajdonok visszaszolgáltatása után, az önfenntartó családi gazdálkodás térségi rehabilitációja során háttérbe szorult. Az 1989-es rendszerváltást követően – elsősorban térségen kívüli, többnyire magyarországi szakmai szereplők részvételével – sokféle formális és informális tudástranszfer kísérlet zajlott, amelyek termelési/feldolgozási technológiákat ismertettek meg székelyföldi agrárszereplőkkel. A térségben kialakult felnőttképzési programok szintén a termelési technológiákra összpontosítottak, illetve termelői jogosítványszerzési lehetőséget kínáltak azoknak, akik hivatalos formában termelő tevékenységet kívántak

folytatni. Legnagyobb szerepe azonban a térségen kívüli tapasztalatszerzésnek volt, részben szervezett formában (LAM Alapítvány, Caritas), részben egyéni, informális módon. Mindezen formák a gyors, gyakorlati jellegű, elsősorban a technológiai folyamatokra összpontosító tudástranszfert helyezték előtérbe.

Nem lenne célszerű alábecsülni ezeknek a praktikus és pragmatikus tudástranszfer folyamatoknak a térségi hasznosságát, hiszen ezeknek köszönhető, hogy a térségi agrárszegmens elmozdult a holtpontról, a nagyszámú önfenntartó családi gazdaság és a kevés üzemszerűen működő nagyobb farm közti térben megjelent a térségi gyakorlaton változtatni kívánó agrárszereplők csoportja (fiatal gazdák, innovátorok, biotermelők, hobby termelők, termékfeldolgozók és mások). Azt azonban látni kell, hogy a technológiai-gyakorlati tudástranszfer nem, vagy csak kismértékben érintette a mentalitást, a magatartásmintákat, az értékrendszert, a hálózati szerveződést, a tudásszerzési gyakorlatot, mindazt, ami a térséget mint vidéket újrapozícionálhatja. A térségbe irányuló tudástranszfer kezdeményezések és programok kevésbé tudták behozni a térségbe azt az üzenetet, hogy a világban/ Európában „új vidékfejlesztési paradigma" van, és a székelyföldi térség nem csupán fogadóközege, hanem termelője is lehet ennek az új paradigmának. Mint ahogy az az üzenet sem került közvetítésre/befogadásra, hogy a vidéki térségnek nem csak tanulásra, hanem saját tudástermelési helyekre is szüksége van.

A Pro Agricultura Hargitae Universitas Alapítvány azt tekinti céljának, hogy tudástranszfer szerepe mellett térségi tudástermelő hely is legyen. Az Alapítvány az oktatási programjai révén három évtizede van jelen a térségben és 2011 óta következetesen dolgozik azon, hogy a mesteri és a doktori képzés, a felnőttképzés, a szakmai fórumszervezés és információterjesztés, a térségi kutatás, a kiadványkészítés, a külföldi tapasztalatszerzési programok, a tanműhelyműködtetés összehangolt szervezése révén a székelyföldi agrárinnováció intézményes szereplője legyen. Jelen kötet anyagai a térségbe irányuló tudástranszfer folyamatról, e folyamat alakulásának társadalmi feltételeiről fogalmaznak meg átfogó, de nyilvánvalóan csak vázlatos helyzetképet. Meggyőződésünk, hogy az ilyen jellegű helyzetképnek a további részletezése és pontosítása – kiegészítve a más térségekben már sikeresnek bizonyult gyakorlatok ismeretével, nem utolsó sorban pedig a tudástranszfer folyamat térségi szereplőinek véleményeivel, értelmezéseivel – már középtávon elvezethet egy olyan keretkoncepció kidolgozásához, amely a térségbe irányuló tudástranszfer folyamatot a maga összetettségében fogalmazza meg

Csíkszereda, 2021. február

A szerkesztők